

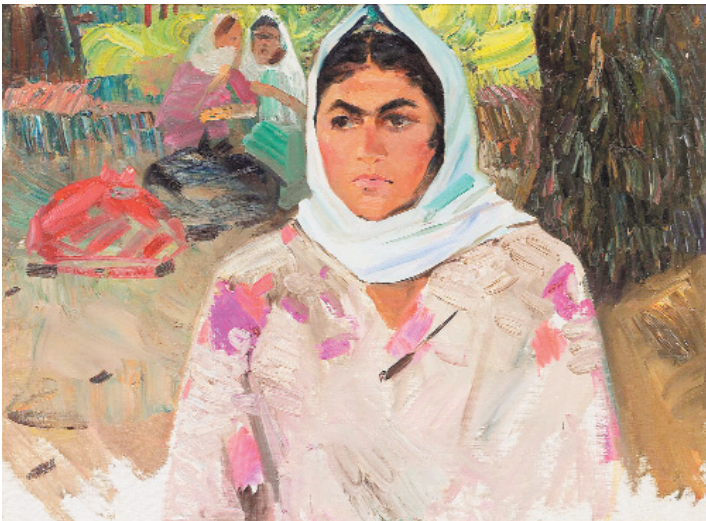
Rənglərin dili ilə danışan sənətkar

XX əsr Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafında mühüm rol oynamış sənətkarlardan biri də Xalq rəssamı Böyükağa Mirzəzadədir. O, milli rəngkarlıq məktəbinin formalaşmasında özünəməxsus yaradıcılıq dəst-xəti, zəngin bədii təfəkkürü və yüksək peşəkarlığı ilə seçilərək Azərbaycan incəsənət tarixində silinməz iz qoyub. Həyat yolu çətinliklərlə başlasa da, istedadı, zəhmətsevərliyi və sənətə sonsuz sevgisi onu böyük sənət zirvəsinə yüksəldib.

Böyükağa Məşədi oğlu Mirzəzadə 1921-ci il fevralın 21-də Bakıda Abşeronun Fatmayı kəndində dünyaya gəlib. Ailənin ilki, doqquz uşağın böyüyü olub. Valideynləri təhsilsiz insanlar idi. Böyükağa kiçik yaşında ikən ailənin qayğılarına ortaq olmaq məcburiyyətində qalıb. İşdə zədələnən atası Məşədi görmə qabiliyyətini qismən itirib. Qırx bir yaş

san sahibi olanların sayı çox az idi. Böyükağa Mirzəzadə belə bir məhəllədə böyümüşdür.

Onun üçün kiçik yaşlarından ən gözəl nümunə atası olub. Böyükağa Mirzəzadənin xatirələrində atası təhsilsiz olsa da, ağıllı, mehriban, mədəni insan kimi qalmışdı. Məşədi kişi halal zəhməti ilə dolandığına, dürüstlüyünə görə, hamının hörmətini qazanmışdı. Ata-

lı anasını isə vərəm xəstəliyi əllərindən alıb. Anasının vaxtsız vəfatından sonra ailənin düzəni pozulub. Evi yenidən nizama salmaqda çətinlik çəkən, məişət qayğılarının öhdəsindən gələ bilməyən Məşədi kişi yenidən evlənməyə məcbur olub.

Taleyin Böyükağagilə bu dəfə rəhmi gəlib. Analıqları insafılı qadın olub. Uşaqlara ögeyliک göstərməyib, doğma ana tək qayğılarına qalıb.

Böyükağa gün-güzəran dərindən uşaqlıq illərindən işləməyə məcbur olub. Hələ uşaq olsa da, ailəsini ağır dolaşmış qayğılarından qurtarmağa gücü yetməsə də, çalışıb. Qonşulara qəpik-quruşa su daşıyıb. Hərdən də bazarda alverçilərə kömək edib. Qazancı böyük olmasa da, çörək alıb evə sevinə-sevinə, qürurla gətirməyə yetib.

O vaxtlar Böyükağagil məşhur "Sovet" (indiki Nəriman Nərimanov) küçəsində yaşayırdılar. Bu ərazi həmin dövrdə qanunsuz əməllərin, cinayətlərin tez-tez törədildiyi yerlərdən biri kimi tanınırdı. Həmin küçənin sakinləri arasında ali təhsil alıb, mövqe, ad-

sı tez-tez Böyükağaya təsəlli verir, qəlbinin hökmü ilə seçdiyi, doğru bildiyi yolla yorulmadan, ruhdan düşmədən getməyi tövsiyə edir, onu gələcəkdə böyük uğurlar gözlədiyini deyirdi.

Atası ən çox ümid bəslədiyi böyük oğlunun həkim olmasını arzulayıb. Ancaq taleyi onu başqa bir təhsil ocağına - Rəssamlıq Məktəbinin ünvanına aparıb çıxarıb...

Bir gün qonşu uşaqlar onu da özləri ilə həmin məktəbə aparıblar. Dostları Muxtar Cəfərov və Mikayıl Abdullayev həmin dövrdə İncəsənət Məktəbində oxuyurdular. Onlar Rəssamlıq Məktəbinə daxil olması üçün Böyükağanı dilə tutublar. Çünki Böyükağa Mirzəzadənin yaxşı şəkil çəkmək qabiliyyəti olduğunu bilirmişlər. Sonralar Azərbaycanın böyük sənətkarı kimi tanınacaq Mikayıl Abdullayev və Muxtar Cəfərov onu sənədlərini Rəssamlıq Məktəbinə verməyə həvəsləndiriblər.

Albomunda qələmlə çəkdiyi natura rəsmlərinin arasında görkəmli rəssam Əzim Əzimzadənin də portretinin olması müəllimlərin xoşuna gəlib. O,

Rəssamlıq Məktəbinə qəbul olunub.

Artıq Rəssamlıq Məktəbinin tələbəsi idi. Amma bir problemi vardı. Atasının bu xəbəri necə qarşılayacağı onu da, dostlarını da düşündürürdü. Amma Böyükağanın valideynləri məsələdən hali olanda çox seviniblər.

Böyükağa Rəssamlıq Məktəbində əla qiymətlərlə oxuyub. Bu məktəb onun üçün yalnız təhsil müəssisəsi olmayıb. O, vaxtının çox hissəsini Rəssamlıq Məktəbində keçirib, sonsuz maraqla, böyük həvəslə sənətin sirlərini öyrənib.

Böyükağa Mirzəzadə bu məktəbi bitirdikdən sonra seçdiyi sənəti daha dərinədən öyrənmək üçün Moskva şəhərinə yollanıb. Çətinliklərə baxmayaraq, İ.V.Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutuna daxil olub. İnstitutda da əla qiymətlərlə oxuyub və rəssamlıq bacarığı ilə müəllimlərinin diqqətini cəlb edən tələbələrdən biri olub.

Ancaq 1941-ci ildə alman faşist ordusunun SSRİ ərazisinə hücumu nəticəsində müharibə başlayıb. Böyükağa Mirzəzadə də təhsilini yarımçıq qoyaraq Bakıya qayıtmalı olub. Və erkən yaşlarından yaradıcılığa başlayıb.

Rəssam olduğu üçün onu ön cəbhəyə göndərməyiblər. Gənc rəssam arxa cəbhədə yorulmaq bilmədən çalışıb. O, təbliğat plakatları, klub və zabitlər evlərinin interyerlərini işləyib, döyüşdə fərqlənmiş əsgərlərin rəsmlərini çəkib.

İstedadı onu rəssamlar arasında tez tanıdıb. Hələ gənclik illərində rəngkarlıq, qrafika rəssamlığı və digər janrlarda, müxtəlif mövzularda yaratdığı əsərləri yalnız müasirləri tərəfindən bəyənilərək təqdir edilməyib. Həm də həmin əsərlər dəyərli sənət nümunələri kimi rəssamlıq tariximizə daxil olub.

Böyükağa Mirzəzadə 1940-cı ildən yerli və beynəlxalq sərgilərin fəal iştirakçılardan olub. Müxtəlif illərdə

xaricdə və ölkəmizdə bir çox fərdi sərgisi təşkil edilib. Rəssam Çexoslovakiya, Fransa, İtaliya və digər xarici ölkələrdə yaradıcılıq ezamiyyətlərinə gedib.

Onun əsərləri Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində və Nizami adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində, eləcə də başqa muzeylərin ekspozisiyalarında təqdim edilib. Böyükağa Mirzəzadənin əsərləri ölkəmizlə yanaşı, bir çox xarici ölkənin muzey, qalereya və şəxsi kolleksiyalarında saxlanılır.

Böyükağa Mirzəzadənin yaradıcılığı zəngin və çoxşaxəli idi. Onun "Dirijor Niyazinin portreti", "Şıxəli Qurbanovun portreti", "Aşıq Ələsgərin portreti", "Şəmsi Bədəlbəylinin portreti", "Həyat yoldaşının portreti", "Qırmızı çətilrə na-

türmort", "Bakı mənzərəsi", "Yeddi gəmi adası", "Çimərlikdə", "Göycə gölü", "Günorta", "Lənkəran mənzərəsi", "Qala", "Xəzər neftçiləri", "Bizim kəndin insanları", "Çəhrayı geyimli qız", "Sarı gəlin" və başqa əsərləri Azərbaycan rəssamlığının ən dəyərli nümunələrindən hesab edilir.

O, teatr-dekorasiya sənəti sahəsində də uğurla çalışıb. 1960-cı ildə Şıxəli Qurbano-

vun "Milyonçunun dilənçi oğlu" pyesi əsasında hazırlanmış eyniadlı tamaşası ilə debüt edən rəssam bu quruluşa görə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan SSR Dövlət mükafatına layiq görülüb. Böyükağa Mirzəzadənin "Mənim günahım", "Qayınana", "Bayadera" və başqa əsərlərin tamaşalarında yaratdığı dekorasiyalar da mütəxəssislər tərəfindən yüksək dəyərləndirilib.

O, həm də pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub. Böyükağa Mirzəzadə ömrünün son günlərindədə müəllim kimi də çalışıb. Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində kafedra müdiri, Rəssamlıq Akademiyasının professoru, yaradıcılıq emalatxanasının rəhbəri vəzifələrində çalışıb. O, bilik və bacarığını, zəngin təcrübəsini gənc rəssamların hazırlanmasına sərf edib.

Rəssamlıq sahəsində gördüyü işlər yüksək dəyərləndirilib. Böyükağa Mirzəzadə 1959-cu ildə "Şərəf nişanı" ordeninə, 1960-cı ildə Əməkdar incəsənət xadimi, 1966-cı ildə Üzeyir Hacıbəyli adına Dövlət mükafatına və 1967-ci ildə isə Xalq rəssamı fəxri adına, 1981-ci ildə "Qırmızı əmək bayrağı" ordeninə, 1998-ci ildə "Şöhrət" ordeninə layiq görülüb. 2002-ci ildə Azərbaycan

Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdəçüsü olub.

XX əsrin yetirdiyi çox istedadlı rəssamlardan biri, Azərbaycan milli rəngkarlıq məktəbinə Avropa ruhunu gətirərək onun daha da zənginləşməsinə nail olan Böyükağa Mirzəzadə 2007-ci il noyabrın 3-də səksən altı yaşında dünyasını dəyişib.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"